

Dossier 4392. Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 107 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst

Non Peer-reviewed author version

TORFS, Nan (2009) Dossier 4392. Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 107 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst. In: Verslagen comité voor studie en wetgeving.

Handle: <http://hdl.handle.net/1942/10647>

CSW-Dossier 4392

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 107 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst (S-4-724/1)

---

Op 30 april 2008 werd door de heer Guy Swennen het “wetsvoorstel tot wijziging van artikel 107 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst” ingediend.

Op 16 januari 2009 heeft de Raad van State een advies uitgebracht.

Het wetsvoorstel werd nog niet verder behandeld. Het raakt echter een reëel probleem aan dat een grondigere studie van het wetsvoorstel verantwoordt.

### 1. Het probleem

Artikel 107 van de Wet op de Landverzekeringsovereenkomst ( VerzW) luidt: “Wanneer bij de verzekering geen begunstigde is aangewezen of wanneer de aanwijzing van de begunstigde geen gevolgen kan hebben of herroepen is, is de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de verzekeringnemer of aan zijn nalatenschap.”.

De situatie die wordt behandeld is die waarin het risico van een verzekering is gerealiseerd en de verzekeringsmaatschappij gehouden is tot uitkering, maar waar er geen begunstigde is aangeduid, of deze aanduiding er in het begin wel was, maar in de loop van het verzekeringscontract is weggevallen. De vraag is dan aan wie de verzekeringsmaatschappij moet betalen.

Artikel 107 van de VerzW stelt dat in zulk geval moet uitbetaald worden aan de verzekeringnemer zelf, of, wanneer die overleden is, aan zijn nalatenschap. Hier situeert zich een moeilijkheid. In de praktijk vermelden de verzekeringsmaatschappijen veelal dat bij afwezigheid van een uitdrukkelijke begunstiging de “wettige erfgenamen” van de verzekeringnemer de begunstigde zijn<sup>1</sup>.

Onmiddellijk valt op dat de wet een andere terminologie gebruikt dan de verzekeringspraktijk. De wet heeft het over “*nalatenschap*”, de standaardcontracten van de verzekeringsmaatschappijen duiden de “*wettige erfgenamen*” als begunstigten aan. Het gaat hierbij vooral om zogenaamde “beleggingsverzekeringen”.

Overeenkomstig artikel 107 VerzW valt de verzekeringsprestatie, bij afwezigheid van specifieke begunstigde, in de nalatenschap van de verzekeringnemer. De verzekeringsprestatie wordt dan verdeeld tussen de rechthebbenden van deze nalatenschap overeenkomstig hun gerechtigdheden in deze nalatenschap volgens de regels van het intestaat erfrecht en het

---

<sup>1</sup> Zie de Memorie van Toelichting, p. 3.

testamenteir erfrecht. Er wordt dus bij de concrete verdeling van de verzekeringsprestatie rekening gehouden met eventuele testamenten die de verzekeringnemer zou hebben gemaakt. Hier is er in feite geen probleem. De verzekeringsprestatie wordt verdeeld zoals de andere bestanddelen van de nalatenschap. Er wordt hierbij ook rekening gehouden met een testament.

Artikel 107 VerzW wordt aangevuld door artikel 111 VerzW dat uitdrukkelijk handelt over één van de gevallen waarin een begunstigingsclausule geen uitwerking kan hebben.

Artikel 111 VerzW luidt: “Indien de begunstigde overlijdt voor het opeisbaar worden van de verzekeringsprestatie en zelfs indien de begunstigde had aanvaard, komt het recht op prestatie aan de verzekeringnemer of aan zijn nalatenschap toe, tenzij hij subsidiair een andere begunstigde heeft aangewezen.”.

De verzekeringsmaatschappijen lassen nu in hun contracten een standaardbeding in waarbij, bij afwezigheid van een uitdrukkelijk aangeduide begunstigde, de verzekeringsprestatie toekomt aan de verzekeringnemer of diens *wettige erfgenamen*. Met de term *wettelijke erfgenamen* worden alleen de personen bedoeld die door de wet als erfgenamen worden gekwalificeerd en niet de legatarissen <sup>2</sup>.

Deze handelwijze van de verzekeringsmaatschappijen heeft voor gevolg dat een ongewenst resultaat wordt bereikt. De erflater zal vaak bij testament hebben gestipuleerd aan wie zijn goederen na zijn overlijden moeten toekomen. Deze personen verschillen van de door de wet aangeduide erfgenamen. Door de werking van het standaardbeding zou het verzekeringsprestatie toch aan deze wettelijke erfgenamen toekomen. Dit druist in tegen de wens van de verzekeringnemer, die hiervan meestal niet op de hoogte is. Het is een verrassing, en een onaangename verrassing <sup>3</sup>.

Een eerste vaststelling bestaat er dus in vast te stellen dat de tekst zelf van artikel 107 van de VerzW niet voor deze ongewenste situaties zorgt, maar de handelwijze van de verzekeringsinstellingen die in een standaardbeding als “laatste” potentiële begunstigde in de rij de wettelijke erfgenamen aanduiden <sup>4</sup>.

---

<sup>2</sup> F. Bouckaert, “De landverzekeringwet in verhouding tot het huwelijksvermogensrecht”, De Verz. 2005, p. 634-637.

<sup>3</sup> Zie het voorbeeld aangehaald in de Memorie van Toelichting op p.3: “Oom Jozef heeft geen kinderen maar woont niet minder dan 35 jaar samen met Eva, zijn levenspartner. Hij heeft zijn spaargelden in een levensverzekeringscontract geplaatst, zoals deze vaak worden aangeboden door bijvoorbeeld bankinstellingen. Het voorgedrukte contract voorziet dat ingeval van overlijden, de begunstiging van het contract wordt toegekend aan de echtgenoot, bij gebrek aan zijn afstammelingen, en tenslotte, bij gebrek, aan de wettelijke erfgenamen. Hij heeft een testament opgesteld in het voordeel van zijn levenspartner, maar dit belet niet dat de verzekeringsinstelling beweert dat het voordeel moet toekomen aan de wettelijke erfgenamen.”

<sup>4</sup> P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Begunstigingsclausule”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 24 en verwijzingen aldaar keurt een dergelijk beding ook ten zeerste af.

## 2. Waarom doen de verzekeringsmaatschappijen dat?

De tekst van artikel 107 VerzW lost een vroegere controverse op die bestond voor de wet van 1992.

De controverse was de volgende: “Er bestond rechtsonzekerheid in verband met de toekenning van de rechten uit de overeenkomst wanneer op het tijdstip van de opeisbaarheid van de uitkeringen, een begunstigde niet of niet meer is aangewezen. Aan wie komen de rechten uit de overeenkomst toe? Aan de nalatenschap van de verzekeringnemer of aan die van de begunstigde? In het ontwerp wordt beslecht ten gunste van de verzekeringnemer of zijn nalatenschap.”<sup>5</sup>

In artikel 107 VerzW wordt thans duidelijk gestipuleerd dat de verzekeringsprestatie, bij eventueel vooroverlijden van de begunstigde, niet in de nalatenschap van deze begunstigde, maar in de nalatenschap van de verzekeringnemer valt. Dit is trouwens gewoon de weergave van het beginsel vervat in artikel 1122 B.W.: “Men wordt geacht te hebben bedongen voor zichzelf en voor zijn erfgenamen en rechtverkrijgenden, tenzij het tegendeel uitdrukkelijk bepaald is of uit de aard van de overeenkomst voortvloeit”<sup>6</sup>.

Dit resultaat heeft ongewenste gevolgen.

In verzekeringscontracten wordt veel gewerkt met de rechtsfiguur van het “beding ten behoeve van derde”. De begunstigde van de verzekeringsprestatie ontvangt de verzekeringsprestatie ten gevolge van dit “beding ten voordele van derde”, hij ontvangt het *ex contractu*. De verzekeringsprestatie heeft nooit deel uitgemaakt van het vermogen van de verzekeringnemer<sup>7</sup>. Dit heeft meerdere gevolgen.

Aangezien de verzekeringsprestatie nooit deel heeft uitgemaakt van het vermogen van de verzekeringnemer, zou ze o.a. ook ontsnappen aan de gemeenrechtelijke regeling inzake inbreng en inkorting<sup>8</sup>.

---

<sup>5</sup> Parl. St. 1990-1991, 15/6/1, p. 95.

<sup>6</sup> P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Algemeen juridisch kader”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 14.

<sup>7</sup> P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Algemeen juridisch kader”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 7.

<sup>8</sup> De verzekeringsprestatie zou zo ook ontsnappen aan schuldeisers van de verzekeringnemer. Zie P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Algemeen juridisch kader”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 10. Ook hier kan men zich de vraag stellen of artikel 125 VerzW dat de rechten van de schuldeisers van de verzekeringnemer op de verzekeringsprestaties regelt, om dezelfde redenen als artikel 124 en 127 VerzW. Niet discriminerend is.

Een gunstigere regeling voorzien in artikel 124 VerzW zou toepasselijk zijn, inbreng en inkorting slechts toepasselijk maakt wanneer de verzekeringspremie overdreven is; waarbij bovendien slechts het overdreven deel van de premie vatbaar zou zijn voor inbreng of inkorting.

Dit is o.a. de reden waarom de verzekeringsmaatschappijen het standaardbeding inlassen, vooral bij de “beleggingsverzekeringen”. Ze willen vermijden dat via het “beding ten behoeve van derde” niemand meer aangeduid zou zijn en dat de verzekeringsprestatie via de nalatenschap van de verzekeringnemer aan de uiteindelijke begunstigde van de verzekeringsprestatie zou toekomen. Dit zou impliceren dat de begunstigten de verzekeringsprestatie niet *ex contractu*, maar *ex heridite* zouden ontvangen. De wetsbepalingen die van toepassing zijn op elke nalatenschap, zouden dan ook moeten worden toegepast op de verzekeringsuitkering.

In hun standaardbeding vermijden de verzekeringsmaatschappijen angstvallig de term “nalatenschap”. Ze zorgen er voor, door een watervalstelsel, dat er steeds een begunstigde is aangeduid door het contract. De verzekeringsmaatschappijen gebruiken dan als laatste etappe in de waterval de “wettelijke erfgenamen” van de verzekeringnemer, wellicht in de veronderstelling dat dit begrip het nauwst aansluit bij het begrip “nalatenschap”. Overlapping is er echter allerminst.

Deze overweging kan echter geen beweegreden meer zijn om het standaardbeding in te lassen sinds het arrest van het Grondwettelijk Hof van 26 juni 2008.

De vraag of de verzekeringsprestatie al dan niet via de nalatenschap van de verzekeringnemer is gepasseerd is niet meer relevant om te oordelen over het al dan niet toepasselijk zijn van de gemeenschappelijke regels inzake inbreng en inkorting op de verzekeringsprestaties.

Dit arrest van het Grondwettelijk Hof beperkt de draagwijdte van artikel 124 VerzW. Artikel 124 VerzW met zijn gunstregime is slechts in een beperkt aantal gevallen van toepassing. Wanneer de verrichting bijgevolg niet beantwoordt aan de doelstellingen die de wetgever voor ogen stond bij de creatie van de gunstmaatregel, is het dan ook niet verantwoord en gewenst dat deze gunstmaatregel van toepassing is. Slechts levensverzekeringen die kunnen worden omschreven als een normale daad van voorzorg verdienen de gunstmaatregel van artikel 124 VerzW.<sup>9</sup>

Concreet betekent dit dat artikel 124 VerzW slechts toepasselijk is op verzekeringsovereenkomsten die een verzorgingsmaatregel uitmaken.

---

<sup>9</sup> BARBAIX, R., “Erfrechtelijke aspecten van de (onrechtstreekse) schenking via een levensverzekering”, in SWENNEN, F. en BARBAIX, R. (ed.), Over Erven. Liber amicorum Mieken Puelinckx- Coene, Mechelen, Kluwer, 2006, p. 60-61; CASMAN, H., “L’assurance-vie au regard du droit des donations et du droit successoral”, in DUBUISSON, B. en JADOUL, P., L’assurance-vie et les pensions complémentaires, Academia-Bruylant, Brussel, 2006, p. 78 e.v.; DEWULF, CHR., “Levensverzekeringen en giften. Twee verschillende rechtsfiguren op elkaar af te stemmen.”, T. Not., 2006, p. 588; LELEU, Y.-H. en RENCHON, J.-L., “Assurances vie et réserve héréditaire: égalité et solidarité? L’arret de la cour constitutionnelle du 26 juin 2008.”, in Faculté de droit de l’Université de Liège (ed.), Chroniques notariales. Vol 48, Larcier, Brussel, 2008, p.409; VERHULST, I., “Kan een erfgenaam de Landverzekeringswet naast zich neerleggen en zich beroepen op het Burgerlijk Wetboek om rechten te verkrijgen op een levensverzekering?”, noot onder Grondwettelijk Hof, 26 juni 2008, T.F.R., 2009, p. 45.

Welke criteria moet men hanteren om te bepalen of men al dan niet te maken heeft met een voorzorgsmaatregel?

Er kan mijns inziens gesteld worden dat er sprake is van een voorzorgsmaatregel wanneer tegemoet gekomen wordt aan de uitvoering van een natuurlijke verbintenis. Men moet kunnen aantonen dat de verzekeringnemer zich “verplicht” voelde de begunstigde te “verzorgen”<sup>10</sup>. Verder moet de hulp in overeenstemming zijn met de nood en met de mogelijkheden van de verzekeringnemer.

Het betreft gaat hier natuurlijk om een subjectief criterium en een concrete beoordeling van de omstandigheden<sup>11</sup>. De gunstbehandeling is echter een uitzonderingsmaatregel. Men dient deze regel dus beperkend toe te passen. Wanneer er met andere woorden geen duidelijke aanwijzingen zijn dat aan bovenstaande criteria is beantwoord, is de verzorgingsgedachte niet aanwezig en kan de gunstbehandeling niet worden toegepast.

Het Hof stelt uitdrukkelijk: “De gunstregeling die aan een levensverzekering door artikel 124 is verleend – en eerder door artikel 43 van de wet van 11 juni 1874, zoals gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976 – was verantwoord door het feit dat de levensverzekering werd opgevat als een normale daad van voorzorg die een beperkte verarming van het vermogen inhield, omdat ze meestal de vorm aannam van de betaling van periodieke premies van een redelijk bedrag.

Thans is zulks evenwel niet meer het geval. Sommige verzekeringsproducten zijn echte financiële beleggingsinstrumenten geworden waarbij aanzienlijke spaartegoeden worden gemobiliseerd, met als gevolg dat het voorbehouden gedeelte dat krachtens de wet aan de reservataire erfgenamen dient te worden gewaarborgd, ernstig kan worden aangetast.

Dit kan ertoe leiden dat ten gevolge van een begunstiging door een verzekeringnemer van slechts één of meer van zijn kinderen, met uitsluiting van één of meer andere, de niet-begunstigde reservataire erfgenamen in werkelijkheid, in meer of mindere mate, worden ontferd.

Zulks geldt des te meer, nu geen verantwoording bestaat om reservataire erfgenamen, begunstigten van een levensverzekeringsovereenkomst, anders te behandelen, wat de inbreng en de inkorting betreft, dan reservataire erfgenamen, begunstigten van een andere vrijgevigheid, zoals een schenking. ...”

---

<sup>10</sup> Het kan in casu gaan om een gehandicapt familielid dat bij de verzekeringnemer inwoont of om wie hij zich tijdens zijn leven ook financieel bekommert. Het lijkt aangewezen dat de verzekeringnemer ook zelf aanduidt dat het afsluiten van de verzekering in het voordeel van die concrete persoon het nakomen van deze natuurlijke verbintenis beoogt. Zie ook: CASMAN, H., “L’assurance-vie au regard du droit des donations et du droit successoral”, in DUBUISSON, B. en JADOUL, P., L’assurance-vie et les pensions complémentaires, Academia-Bruylant, Brussel, 2006, p. 88 e.v.

<sup>11</sup> Volgens BAEL is dit een belangrijk nadeel van deze stelling: BAEL, J., “Artikel 124 van de Wet op de Landsverzekeringsovereenkomst in het licht van de recente rechtspraak”, T.Not., 2004, p. 673.

De prejudiciële vraag: “Schendt artikel 124 van de wet van 25 juni 1992 op de Landverzekeringsovereenkomst de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat dit artikel ertoe leidt dat, ingeval een spaarverrichting door de erflater in de vorm van een gemengde levensverzekering, de reserve niet kan worden ingeroepen, ook wanneer het levensverzekeringscontract een technisch anders geformuleerde spaarvorm is, waar indien de spaarinspanningen van de erflater veeleer tot uiting was gekomen door de aankoop van effecten of andere spaartegoeden, de reserve wel kan worden ingeroepen, men met andere woorden wel een vordering tot inkorting kan instellen?” wordt bevestigend beantwoord. Uitdrukkelijk wordt gesteld: “Artikel 124 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het ertoe leidt dat, in geval van een spaarverrichting door de erflater in de vorm van een gemengde levensverzekering, de reserve niet kan worden aangevoerd ten aanzien van het kapitaal”.

Elk “product” waarmee niet wordt tegemoet gekomen aan een verzorgingsplicht, is uitgesloten van de gunstmaatregel van artikel 124 VerzW. . Het gemeen recht inzake inbreng en inkorting is op deze “spaaroperaties” van toepassing. Enkel de finaliteit van de verrichting is van belang. Onbelangrijk is de concrete verschijningsvorm van de “verzekering”. Onbelangrijk is dus bijvoorbeeld of deze verzekering een tak 21 of een tak 23 verzekering is <sup>12</sup>.

Deze evolutie heeft hopelijk tot gevolg dat de verzekeringmaatschappijen van hun “standaardbedingen” zullen afstappen <sup>13</sup>.

### 3. Wat met het wetsvoorstel?

Het wetsvoorstel strekt ertoe ongewenst gevolgen van het “standaardbeding” weg te werken door artikel 107 VerzW aan te passen.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de situatie waarin de verzekeringnemer geen testament heeft gemaakt en de situatie waar dat wel het geval is.

Wanneer er geen testament is gemaakt, wordt de praktijk van de verzekeringsmaatschappijen bevestigd: de begunstigden van de verzekeringsprestatie zijn de wettelijke erfgenamen van de verzekeringnemer.

Wanneer er wel een testament is gemaakt, wordt een onderscheid gemaakt. Wanneer in dit testament ten gunste is van de echtgenoot of van de afstammelingen in de neerdalende lijn, wordt

---

<sup>12</sup> VANDEWIELE, A. en MEESTERS, B., “De levensverzekering in het notariaat”, NFM, 2008, p. 264. LELEU, Y.-H. en RENCHON, J.-L., “Assurances vie et réserve héréditaire: égalité et solidarité? L’arrêt de la cour constitutionnelle du 26 juin 2008.”, in Faculté de droit de l’Université de Liège (ed.), Chroniques notariales. Vol 48, Larcier, Brussel, 2008, p.418 zouden graag op dit punt verduidelijkingen zien.

<sup>13</sup> Zie ook Zie P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Begunstigingsclausule”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 24 die deze standaardbedingen sterk afraadt.

de praktijk van de verzekeringsmaatschappijen bevestigd: de begunstigen van de verzekeringsprestatie zijn de wettelijke erfgenamen van de verzekeringnemer.

Slechts in de situatie waarin de verzekeringnemer een testament heeft opgesteld en de “erfenis noch aan de echtgenoot noch aan de afstammelingen in de neerdalende lijn toevalt, is de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de verzekeringnemer of, in voorkomend geval, aan zijn testamentaire erfgenamen, waarbij het uit te keren bedrag in verhouding tot het testamentaire erfdeel van elk van hen evenredig verdeeld wordt”.

Dit voorstel is zoals reeds gezegd niet nodig. De moeilijkheid waaraan men tegemoet wil komen zijn niet gecreëerd door de wet, maar door een praktijk van de verzekeringsmaatschappijen.

Bovendien zijn er veel vragen te plaatsen bij de voorgestelde tekst. Enkele voorbeelden: wat wanneer en geen testament gemaakt is, maar wel een contractuele erfstelling ten voordele van de echtgenoot. Gaat de verzekeringsprestatie dan naar de wettelijke erfgenamen, zodat ook de kinderen er kunnen van genieten? Wat wanneer er wel een testament is ten voordelen van de echtgenoot of van de kinderen, maar deze een andere verhouding voorziet dan de wettelijke? Wat wanneer het testament bijzondere legaten bevat? Delen deze bijzondere legatarissen dan mee in de verzekeringsprestatie? Kan de wettelijk samenwonende op een andere wijze dan de langstlevende echtgenoot worden behandeld nu hij ook een wettelijk erfgenaam is?

#### 4. Wat adviseert de Raad van State?

In haar advies van 25 juni 1992<sup>14</sup> komt de Raad van State tegemoet aan een aantal van deze vragen.

De tekst die de Raad van State voorstelt luidt:

“Wanneer bij een verzekering geen begunstigde is aangewezen of wanneer de aanwijzing geen gevolgen kan hebben of herroepen is, is de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de verzekeringnemer.

Bij overlijden van de verzekeringnemer is in de gevallen bedoeld in het eerste lid, of indien de aanwijzing de wettige erfgenamen betreft, de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de wettige erfgenamen. Indien de verzekeringnemer evenwel een testament heeft opgesteld en de erfenis niet aan de reservataire erfgenamen toevalt, is de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de algemene legatarissen, waarbij het uit te betalen bedrag evenredig verdeeld wordt in verhouding tot de waarde van het testamentair erfdeel van elk van hen.”

De Raad van State geeft in feite een alternatief.

De moeilijkheden worden immers niet veroorzaakt door een ongelukkige zinsconstructie in de wet, maar door het feit dat in de verzekeringscontracten vaak als ultieme begunstigde, als laatste stap in de waterval, de “wettige erfgenamen” opgenomen zijn.

De moeilijkheid is niet dat er geen begunstigde (meer) is aangesteld. De wet schrijft in dat geval voor dat de verzekeringsprestatie toekomt aan de nalatenschap van de verzekerde. De verzekeringsprestatie wordt dus verdeeld zoals elk ander tegoed dat deel uitmaakt van de

---

<sup>14</sup> Advies van de Raad van State nr. 44.569/1 van 27 november 2008, Parl. St. Senaat, 2008-2009, 4-724/2.



nalatenschap, wat impliceert dat ook rekening wordt gehouden met andere bepalingen die de verzekeringnemer in verband met zijn nalatenschap heeft gemaakt, ook met een testament.

Wat te vermijden is, is dat ongewenste personen als begunstigten van een verzekeringsprestatie worden aangeduid. Dit gebeurt door het “standaardbeding”. Een ongewenst gevolg wordt bereikt wanneer de nalatenschap niet toekomt aan de “wettelijke erfgenamen”. Door de werking van het standaardbeding komt de verzekeringsprestatie toe aan de wettelijke erfgenamen. De gewone nalatenschap van de verzekeringnemer komt eventueel, door de werking van een testament, toe aan andere personen.

De Raad van State adviseert dit probleem op te lossen, niet door een niet (langer) bestaande begunstiging van een verzekering in te vullen, maar door een bestaande begunstiging (de wettelijke erfgenamen) op een bepaalde manier te interpreteren.

De wet zou een interpretatie van een contractuele bepaling geven, die misschien in de meeste gevallen overeenkomt met de wens van de partijen, maar in elk geval strijdig is met de letter van deze contractuele bepaling.

Het voorstel van de Raad van State lijkt niet echt opportuun.

Er is vooreerst het theoretische bezwaar dat de wet niet zomaar een interpretatie kan geven die afwijkt van de letterlijke tekst van een contractuele bepaling.

Vervolgens worden niet alle vragen opgelost door het voorstel van de Raad van State.

Vragen die niet worden opgelost zijn: wat wanneer er een contractuele erfstelling is? Wat met een bijzonder legaat van “al het geld”? Wat bij legaten te algemenen titel?

Interpretatieproblemen waarmee men te kampen had met betrekking tot het standaardbeding blijven bestaan. Enkele voorbeelden. Kan een wettelijke erfgenaam de nalatenschap verwerpen en toch genieten van de verzekeringsuitkering? Gebeurt de verdeling van de verzekeringsprestatie binnen de groep “wettige erfgenamen” die als begunstigde zijn aangeduid volgens de verdeelsleutels uit het wettelijk erfrecht of op basis van gelijke delen zoals de regel is in het verzekeringsrecht <sup>15</sup>?

Al deze moeilijkheden zijn mijns inziens uit de weg geruimd door te stellen dat de woorden “wettelijke erfgenamen” geïnterpreteerd moeten worden als “nalatenschap”. Deze interpretatie mag mijn inziens niet dwingend worden gegeven. Deze wettelijke interpretatie is maar op haar plaats wanneer niet uitdrukkelijk toch voor de “wettelijke erfgenamen” is gekozen.

Zoals reeds gesteld zijn er geen problemen met de tekst van de wet zoals hij nu is. Er is dus geen aanleiding om deze te veranderen door een tekst die, zoals hij nu geformuleerd is – zowel in de oorspronkelijke versie, als in de versie van de Raad van State - wel voor moeilijkheden zorgt.

---

<sup>15</sup> Zie P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Begunstigingsclausule”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 24 en verwijzingen aldaar. Zie voor de uiteenlopende regels: K. BERNAUW, “Verzekeringen en erfrecht”, in Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Instituut notarieel recht, Rechtskroniek voor het Notariaat. Deel 11, Brugge, Die Keure, 2007, p. 44 e.v.

## 5. Hoe eventuele ongelukkige situaties vermijden?

Het probleem wordt gecreëerd door een slechte afstelling van een begunstigingsclausule in een verzekeringsovereenkomst enerzijds en een testament anderzijds.

Het komt er dus op aan de nodige zorg te verlenen aan de redactie, zowel van de begunstigingsclausule van de verzekeringsovereenkomst, als van het testament<sup>16</sup>. De notaris heeft op de redactie van de begunstigingsclausule van de verzekeringsovereenkomst geen greep. Dit gebeurt buiten zijn weten. Het enige wat hij kan doen is zijn cliënten bewust maken van het probleem.

De redactie van een testament valt wel onder bevoegdheid van de notaris.

We kunnen twee situaties onderscheiden: ofwel wordt het testament opgesteld nadat de begunstiging van een beleggingsverzekering werd aangeduid; ofwel wordt na het opstellen van een testament nog iemand als begunstigde van een beleggingsverzekering aangeduid.

De eerste situatie die aandacht verdient is die waarin het testament zich in de tijd situeert na de beleggingsverzekering.

Traditioneel worden bij het maken van een testament “alle vorige testamenten herroepen”. Het verdient aanbeveling de herroeping uit te breiden tot begunstigingen gemaakt bij verzekering. Begunstigingsclausules van een verzekeringsovereenkomst kunnen slechts in een geschrift worden herroepen. Deze herroeping moet niet noodzakelijk gebeuren in een “pensioenaanhangsel”, een document ondertekend door verzekeringsmaatschappij en verzekeringnemer. Een geschrift uitgaande van de verzekeringnemer alleen is voldoende. Een testament beantwoordt perfect aan deze kwalificatie. De begunstiging van een verzekering kan perfect in een testament worden herroepen<sup>17</sup>.

Deze herroeping moet wel voldoende specifiek zijn. De impliciete herroeping van een begunstiging wordt niet aanvaard<sup>18</sup>.

---

<sup>16</sup> K. BERNAUW, “Verzekeringen en erfrecht”, in Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Instituut notarieel recht, Rechtskroniek voor het Notariaat. Deel 11, Brugge, Die Keure, 2007, p. 50 schrijft hierover: “de verhoogde informatieplicht van de makelaar (zie art. 12 bis, paragraaf 3 van de Wet van 27 maart 1995, zoals gewijzigd door de wet van 22 februari 2006) verplicht de makelaar zijn klant ook te ondervragen over zijn testamentaire beschikkingen en desnoods in overleg te treden met de notaris, op wie trouwens ook een informatieplicht rust (art. 9 Ventôsewet).”.

<sup>17</sup> K. BERNAUW, “Verzekeringen en erfrecht”, in Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Instituut notarieel recht, Rechtskroniek voor het Notariaat. Deel 11, Brugge, Die Keure, 2007, p. 49; P. VAN EESBEECK, “Levensverzekering. Begunstigingsclausule”, in A. VERBEKE, H. DERYCKE en P. LALEMENT, Vermogensplanning. Alternatieve vormen. Handboek Estate Planning, Brussel, Larcier, 2006, p. 19.

<sup>18</sup> K. BERNAUW, “Verzekeringen en erfrecht”, in Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Instituut notarieel recht, Rechtskroniek voor het Notariaat. Deel 11, Brugge, Die Keure, 2007, p. 49-50, p. 57 en de verwijzingen aldaar.

De notaris door er dus goed aan zijn cliënt te ondervragen, zodat hij desnoods de juiste formules tot herroeping kan voorstellen. Het is effectief mogelijk dat de testator een afwijkende bestemming wil geven aan de verzekeringsprestaties.

In de tweede situatie komt de beleggingsverzekering in de tijd na het testament. Hier is de notaris machteloos.

De verzekeringsmaatschappij kan en mag niet weten of de verzekeringnemer al dan niet een testament heeft afgesloten, laat staan dat hij mag nagaan wat de inhoud van een gebeurlijk testament is. Het is zeer aan te bevelen dat de verzekeraars hun cliënten zouden inlichten over eventuele moeilijkheden veroorzaakt door het samengaan van wettelijk erfrecht, testament en begunstiging in een verzekeringsovereenkomst. De informatieplicht van de verzekeringsmaatschappij mag immers niet louter formeel blijven. Naar mijn gevoel zou meer de nadruk moeten worden gelegd op de ernst van deze informatieplicht. Verzekeringsmaatschappijen worden best op hun rol gewezen, zeker nu het gaat over eerder private zaken, zoals het regelen van de nalatenschap, die bovendien zeer veel andere elementen omvatten dan het afsluiten van een beleggingsverzekering alleen.

Het inlassen door de verzekeringsmaatschappijen van het kwestieuze standaardbeding moeten ten stelligste worden afgeraden.

Er zou ook kunnen gedacht worden aan een doorverwijzing naar de notaris.